

**REVISTA DE ISTORIE
„VASILE CONTA”
TÂRGU-NEAMȚ**

**Historical Magazine „Vasile Conta”,
Târgu-Neamț**

**Revue Historique „Vasile Conta”
Târgu-Neamț**

**Volumul VI, nr. 1, iunie 2024
Volume VI, issue 1, june 2024
Volume VI, no. 1, juin 2024**

Iași
Editura PIM, 2024

COLECTIVUL ȘTIINȚIFIC/SCIENTIFIC BOARD/LE COLLECTIF SCIENTIFIQUE

Prof. univ. dr. Florin PINTESCU, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
Conf. univ. dr. Ioan DĂNILĂ, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
Col (r) dr. Tiberiu TĂNASE, secretar Divizia Istoria Științei, Academia Română
Comandor (ret) Gheorghe VARTIC, Comisia Română de Istorie Militară
Cercetător științific II dr. Mircea Gheorghe ABRUDAN, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca
Cercetător științific principal III dr. Corneliu CIUCANU, Academia Română-Filiala Iași
Prof.univ.dr. Virginia POPOVIĆ, Universitatea Novi Sad, Serbia
Conf.univ.dr. Mircea MARAN, Școala de Studii Înalte pentru Educatori „Mihailo Palov” din Vârșeț, Serbia
Prof. dr. Daniel DIEACONU, Centrul de Cercetare pentru Dezvoltare Regională și Integrare Regională al Universității din București
Asist. univ. dr. Ioan FĂRMUȘ, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
Prof. Mihaela CHELARU, șef serviciu Arhivele Naționale Bacău

COLECTIVUL DE REDACȚIE/EDITORIAL BOARD/ ÉQUIPE ÉDITORIALE

Editor șef: prof. dr. Emanuel BĂLAN
Editori: prof. drd. Elena PREDA, dr. Valentin IOAN, prof. Marius- Emanuel SANDU
Secretari de redacție: maior. drd. Marcel IOAN, prof. dr. Emanuel BĂLAN
Tehnoredactare: prof. dr. Emanuel BĂLAN
Corectura: prof. Oana STOICA, prof. Nicoleta LIPAN, prof. Mihaela PAVĂL
Grafică și Copertă: prof. Radu-Mihail PINTILIE, informatician Ionela -Diana COZMA
Traducere: limba engleză/ limba franceză: prof. drd. Valentin-Cezar TEODORESCU
Responsabil promovare: prof. drd. Traian ANTON

ISSN 2668-6317

ISSN-L 2668-6317 Revistă open access

© Copyright 2024
Liceul „Vasile Conta”,
Târgu-Neamț

Tiparul- Editura si Tipografia PIM, Iași

Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice formă și prin orice mijloace tehnice, este strict interzisă și se pedepsește conform legii. Răspunderea asupra conținutului materialelor revine, în exclusivitate, autorilor.

Adresa/Editorial Office: Liceul „Vasile Conta” Târgu-Neamț, str. Slt. Radu Teoharie, 3, 615200, Târgu-Neamț, telefon: 0233791172, mobil: 074456206.

www.revistadeistorielvc.ro

e-mail: analelvcistorie@gmail.com

Revistă fondată în 2019, indexată și înscrisă în Bazele de Date Internaționale (BDI) CEEOL, Index Copernicus Internațional, CiteFactor, Open Library, ISI index, International Institute of Organized Research, ROAD – Directory of Open Access Scholarly Resources, ResearchBib, ResearchGate, Academia.edu, SSRN, ESJI, Google Academic și Digitales Archiv și Internet Archive.

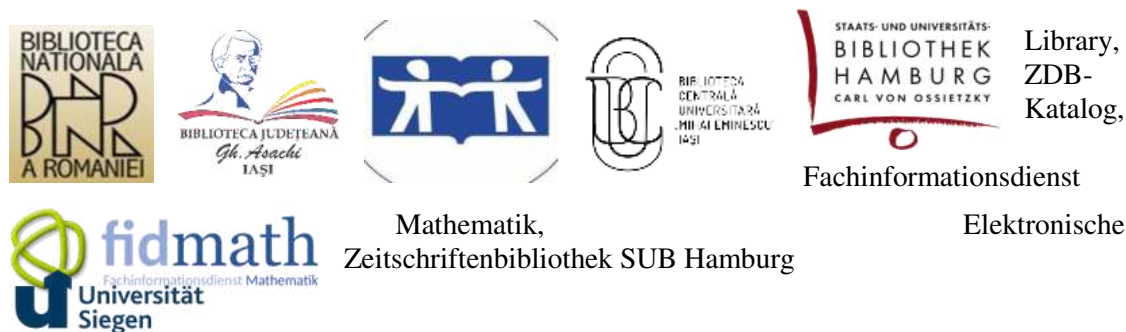

Revistă în curs de indexare în DOAJ, DRJI, JSTOR, ERIH-PLUS, EBSCO și THOMSON ISI

BDI Index Copernicus International. Revistă **evaluată pozitiv** după criteriul citărilor, în **I.C. Journals Master List 2020**, cu un scor ICV (Valoarea Index Copernicus) de **37, 06 puncte**.

SJIF Journal Rank List evaluation process, which resulted in a score given **SJIF 2022 = 3.823** (Scientific Journal Impact Factor Value for 2022).

Revista se regăsește și în bibliotecile publice-Biblioteca Națională a României, Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu”, Piatra Neamț, Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, Biblioteca „Ion Creangă” Târgu Neamț, Siegen University

și digital pe <http://biblioteca-digitala.ro> și www.europeana.eu

CUPRINS-CONTENTS -CONTENU

STUDII ȘI ARTICOLE **STUDIES AND ARTICLES** **ÉTUDES ET ARTICLES**

11

**ASPECTE ALE EROIZĂRII MORTII ÎN TRANȘEE. STUDIU DE CAZ:
MONUMENTE COMEMORATIVE ALE PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL ÎN
BACĂUL INTERBELIC**

**ASPECTS OF HEROIZING DEATH IN THE TRENCHES: A CASE STUDY
OF WORLD WAR I COMMEMORATIVE MONUMENTS IN INTERWAR
BACĂU**

**ASPECTS DE L'HÉROÏSATION DE LA MORT DANS LES TRANCHÉES :
ÉTUDE DE CAS DES MONUMENTS COMMÉMORATIFS DE LA
PREMIÈRE GUERRE MONDIALE DANS LE BACĂU DE L'ENTRE-DEUX-
GUERRES**

Claudia-Andreea JALBĂ

13

**MEMORIU DESCRIPTIV AL MAIORULUI FLORIAN MEDREA LA
ORDINUL NR. 1.139 DIN 7 NOIEMBRIE 1919 AL CORPULUI VI
TERITORIAL DE ARMATĂ DIN CLUJ**

**DESCRIPTIVE MEMOIR OF MAJOR FLORIAN MEDREA TO ORDER NO.
1,139 OF NOVEMBER 7, 1919 OF VI TERRITORIAL ARMY CORPS FROM
CLUJ**

**MÉMOIRE DESCRIPTIVE DU MAJEUR FLORIAN MEDREA POUR
COMMANDER NO. 1 139 DU 7 NOVEMBRE 1919 AL DU VI CORPS
D'ARMÉE TERRITORIALE DE CLUJ**

Prof. dr. Dragoș CURELEA

Cezar VASU

27

SERBĂRILE „RESTAURAȚIEI”– SĂRBĂTOAREA UNUI REGE

„RESTORATION” CELEBRATIONS – THE FEAST OF A KING

**LA CÉLÉBRATION DE LA « RESTAURATION » – LA CÉLÉBRATION D'UN
ROI**

prof. dr. Daniel DIEACONU

43

**INSTAURAREA REGIMULUI COMUNIST. STUDIU DE CAZ: PRIMARI
SATULUI ROMOS DIN JUDEȚUL HUNEDOARA ÎN PERIOADA 1945-1950
THE ESTABLISHMENT OF COMMUNIST REGIME.CASE STUDY:
MAYORS OF ROMOS VILLAGE IN HUNEDOARA COUNTY DURING THE
PERIOD 1945-1950**

**L'INSTALLATION DU RÉGIME COMMUNISTE. ÉTUDE DE CAS: MAIRES
DU VILLAGE DE ROMOS DANS LE COMTÉ DE HUNEDOARA PENDANT
LA PÉRIODE 1945-1950**

prof. dr. Adela Emanuela ORDEAN

61

ARHIVISTICĂ

ARCHIVE

ARCHIVER

**CÂTEVA MĂRTURII DOCUMENTARE DIN SECOLELE XVII-XVIII
PRIVITOARE LA SATUL IUCAȘUL, ȚINUTUL NEAMȚ, MOȘIA
MĂNĂSTIRII BALICA DIN IAȘI**

**SOME DOCUMENTARY TESTIMONY FROM THE PREVIOUS 17TH-18TH
CENTURIES AT THE VILLAGE OF IUCAȘUL, NEAMȚ COUNTY, THE
ESTATE OF THE BALICA MONASTERY IN IAȘI**

**QUELQUES TÉMOIGNAGES DOCUMENTAIRES DES 17E-18E SIÈCLES
PRÉCÉDENTS AU VILLAGE D'IUCAȘUL, REGION DE NEAMȚ, DOMAINE
DU MONASTÈRE DE BALICA À IAȘI**

Costin CLIT

71

**ASPECTE PRIVIND PLANUL DE APĂRARE A LEGIUNII DE JANDARMI
TECUCI ÎMPOTRIVA PARAȘUTIȘTILOR ÎN ANUL 1943**

**ASPECTS REGARDING THE DEFENSE PLAN OF THE TECUCI
GENDARMERIE LEGION AGAINST PARATROOPERS IN 1943**

**ASPECTS CONCERNANT LE PLAN DE DÉFENSE DE LA LÉGION DE
GENDARMERIE DE TECUCI CONTRE LES PARACHUTISTES EN 1943**

mr. drd. Marcel IOAN

87

**FILE DIN ARHIVA UNIVERSITĂȚII „ȘTEFAN CEL MARE” DIN SUCEAVA
ARCHIVE FILES OF "ȘTEFAN CEL MARE" UNIVERSITY OF SUCEAVA
DOSSIERS DES ARHCHIVES DE L' UNIVÉRSITÉ «ȘTEFAN CEL MARE»
DE SUCEAVA**

drd. Roxana-Melania CORNILĂ (LEUCIUC)

97

ISTORIE LOCALĂ

LOCAL HISTORY

HISTOIRE LOCALE

147

COMEMORAREA LUI ION CREANGĂ ÎN PRESA VREMII

THE COMMEMORATION OF ION CREANGĂ IN THE PRESS OF THE TIME

LA COMMÉMORATION D'ION CREANGĂ DANS LA PRESSE DE L'ÉPOQUE

prof. dr. Emanuel BĂLAN

149

ARHEOLOGIE

ARCHEOLOGY

ARCHÉOLOGIE

161

UNELE CONSIDERAȚII GENERALE REFERITOARE LA CERAMICA ASPECTELOR CUCUTENI, FAZA A/TRYPILLIA, FAZA BI

SOME GENERAL CONSIDERATIONS REGARDING CUCUTENI ASPECTS CERAMICS, PHASE A/TRYPILLIA, PHASE BI

QUELQUES CONSIDÉRATIONS GÉNÉRALES CONCERNANT LES ASPECTS CÉRAMIQUES CUCUTENI, PHASE A/TRYPILLIE, PHASE BI

drd. Alexandru Pascariu

163

ABREVIERI

ABREVIATIONS

ABRÉVIATIONS

185

INSTRUCȚIUNI PENTRU AUTORI

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

INSTRUCTIONS POUR LES AUTEURS

190

CÂTEVA MĂRTURII DOCUMENTARE DIN SECOLELE XVII-XVIII PRIVITOARE LA SATUL IUCAȘUL, ȚINUTUL NEAMȚ, MOȘIA MĂNĂSTIRII BALICA DIN IAȘI

*

SOME DOCUMENTARY TESTIMONY FROM THE PREVIOUS 17TH-18TH CENTURIES AT THE VILLAGE OF IUCAȘUL, NEAMȚ COUNTY, THE ESTATE OF THE BALICA MONASTERY IN IAȘI

*

QUELQUES TÉMOIGNAGES DOCUMENTAIRES DES 17E-18E SIÈCLES PRÉCÉDENTS AU VILLAGE D'IUCAȘUL, REGION DE NEAMȚ, DOMAINE DU MONASTÈRE DE BALICA À IAȘI

Costin CLIT¹

Rezumat: O parte a satului Iucaș din ținutul Neamțului, înglobat în satul Mărgineni, astăzi reședință de comună, ajunge în stăpânirea Mănăstirii Balica, cunoscută și sub numele de Galata de Jos sau Frumoasa din secolul al XVIII-lea, ctitoria hatmanului Melentie Balica, înrudit prin căsătoria cu Șcheauca-Ana cu familia Movileștilor, închinată ca și Mănăstirea Sfânta Vineri din Iași la Muntele Sinai (Mănăstirea Sfânta Ecaterina) iar cealaltă jumătate devine proprietatea hatmanului Isac Balica până la moartea lui, întâmplată în timpul bătăliei de la Cornul lui Sas din 1612. Prin studiul de față punem în valoare cinci documente inedite din perioada 1664 și 1775, precum și un fragment din uricul lui Eustratie Dabija din 16 aprilie 1663, redactat în limba slavă, pe care le coroborăm cu cele publicate.

Cuvinte cheie: satul Iucaș, ținutul Neamț, Melentie și Isac Balica, ctitori, Mănăstirea Balica (Galata de Jos, Frumoasa), documente, danie, vânzare, cumpărare, Mănăstirea Sinai.

*

Abstract: A part of the village of Iucaș in the Neamțu county, included in the village of Mărgineni, today the residence of the commune, comes under the control of the Balica Monastery, also known as Galata de Jos or Frumoasa from the 18th century, the foundation of the hetman Melentie Balica, related by marriage with Șcheauca-Ana and the Movilești family, worshiped like the Saint Friday Monastery from Iasi at Mount Sinai (Saint Catherine Monastery) and the other half became the property of the hetman Isac Balica until his death, which happened during the battle of the Sas Horn in 1612. Through In this study, we highlight five unpublished documents from the period 1664 and 1775, as well as a fragment of Eustratie Dabija's eulogy from April 16, 1663, written in Slavic, which we corroborate with the published ones.

¹ Profesor Colegiul Național „Cuza Vodă” Huși, istoric și editor de documente; email:costinclit@yahoo.com

Keywords: *Iucaș village, Neamț county, Melentie and Isac Balica, founders, Balica Monastery (Galata de Jos, Frumoasa), documents, danie, sale, purchase, Sinai Monastery.*

*

Résumé: *Une partie du village de Lucaș dans la région de Neamț, incluse dans le village de Mărgineni, aujourd'hui résidence de la commune, passe sous le contrôle du monastère de Balica, également connu sous le nom de Galata de Jos ou Frumoasa du XVIIIe siècle, la fondation de l'hetman Melentie Balica, liée par le mariage de Șcheauca-Ana avec la famille Movilești, vénérée comme le monastère du Vendredi Saint à Iasi au Mont Sinai (monastère Sainte Catherine) et l'autre moitié devint la propriété de l'hetman Isac Balica jusqu'à sa mort, survenue lors de la bataille de Sas Horn en 1612. A travers la présente étude, nous mettons en évidence cinq nouveaux documents de la période 1664 et 1775, ainsi qu'un fragment de l'éloge funèbre d'Eustratie Dabija du 16 avril 1663, écrit en slave, que nous corroborons avec ceux publiés.*

Mots-clés: *village de Lucaș, région de Neamț, Melentie et Isac Balica, fondateurs, monastère de Balica (Galata de Jos, Frumoasa), documents, danie, vente, achat, monastère du Sinai.*

*

Satul Lucașul, de pe teritoriul de astăzi a localității Mărgineni, județul Neamț², a făcut parte din ocolul domnesc al târgului Piatra. Cu Mărginenii, „un sat la Lucaș”, este miluit la 6 august 1440 pentru slujbele îndeplinite Fete, de către Iliș voievod³.

Petru Rareș întărește la 1 mai 1546 fraților Ion Panco, Nicoară și Drăguș stăpânirea pe jumătate din satul Lucaș de la Movilă, „ce a rămas din ocolul Pietrii, jumătate din a cincea parte, jumătatea de sus”, cumpărată cu 130 de zloți tătarăști de la Fătul, Gherasim și Nicoară, frați, și a nepoților lor, Dumă, Huhulea, Piiatra, Stana, Tudora și Sorcă, frați. Domnul întărește în același timp lui Ion Panco și fraților lui ocina vândută de Tudora, femeia lui Birtoc, cu privilegiul de întăritură, ca și în cazul primilor, deținută de la Ștefăniță cel Tânăr (1517-1527)⁴.

Satul Lucaș, dat postelnicului David de către domnie, urma ca după decesul acestuia „să fie rugătorilor noștri, pentru sufletul lui, pentru slujba lui dreaptă și credincioasă. Iar rugătorii noștri să aibă a-l pomeni și a-l scrie în sfântul pomelnic mare și mic și să-i facă pomenire și din an în an, ca să-i fie sfintei mănăstiri de la noi uric cu tot venitul”. Ieremia Movilă miluiește la 10 februarie 1603, după moartea postelnicului David, „mănăstirea nou zidită Sinai, unde este hramul arhistrategilor, arhanghelii Mihail și Gavril, numită mănăstirea răposatului pan Balica hatman, cu o jumătate de sat din Lucaș, partea de jos și cu loc de iaz și de moară”, de la ținutul Neamț⁵. Ieremia Movilă devine astfel ctitor al Mănăstirii Balica.

² Paul Păltănea, *Hatmanul Isac Balica și moșiile sale*, în „Arhiva Genealogică”, VII (XII), 2000, 1-4, p. 267, nr. 52.

³ *Documenta Romaniae Historica (DRH)*, A. Moldova, I (1384-1448), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, Editura Republicii Socialiste România, 1975, p. 290-291, nr. 205.

⁴ *Documente privind istoria României (DIR)*, A. Moldova, XVI, vol. I (1501-1550), p. 485-486, nr. 439.

⁵ *DIR*, A. Moldova, XVII, vol. I (1601-1605), p. 72, nr. 109.

Mănăstirea Sinai cu hramul „arhistrategilor, arhanghelii Mihail și Gavril”, identificată de Nicolae Iorga ca fiind Mănăstirea Balica (din secolul al XVIII-lea Frumoasa)⁶, este ctitoria hatmanului Melentie (Leontie) Balica, din familia Buzeștilor, și a jupânesei lui Șcheauca-Ana, fiica Mariei Rareș și a logofătului Ion Moghilă, zidită între 1583 și 1586 și închinată Mănăstirii Schimbarea la Față din Muntele Sinai înainte de 9 august 1586, când ctitorul era deja decedat, în urma împușcătorii din toamna anului 1582 în timpul luptei împotriva cazacilor⁷. Mănăstirea a fost ridicată pe locul dăruit lui Balica de către Petru Șchiopul⁸.

Dania lui Ieremia Movilă arătată mai sus va fi confirmată de Simion Movilă, Ștefan Tomșa, Alexandru Iliăș și Miron Barnovschi. Simion Movilă miluește la 30 iulie 1606 „ruga noastră nou-zidită, mănăstire Sinaitică ... cu o jumătate de sat din Iucaș ce este în ținutul Neamțului, partea de jos și cu loc de iaz și moară”⁹.

Constantin Movilă împuternicește la 10 iunie 1608 pe marele vistier Isac Balica, cu ureadnicul și vătămanul lui din Iucaș, să-și stăpânească și să-și apere „averile sale drepte, boi și vaci și cai și tot ce vor avea ei ... nimeni să nu aibă a intra în acel sat, nici olăcari, nici globnici, nici sugubinari, nici podvodari, nici sulgeri, nici pârălabi, nici altul nimeni. Și voi, dăbilar, să nu le luați vitele lor pentru alte sate sau pentru alți oameni”¹⁰.

Cealaltă jumătate de sat a fost cumpărată de marele vistier Isac Balica, apoi hatman, feciorul lui hatmanului Leonte (Melentie) Balica și al jupânesei Șcheauca-Ana. Constantin Movilă întărește la 26 ianuarie 1609 lui Isac Balica, hatman și pârălab de Suceava, 16 ogoare din satul Iucaș, de la ținutul Neamțului, cumpărate de la Ionașco, nepotul lui Panco, cu 12 galbeni ungurești¹¹. Hatmanul Isac Balica, pârălabul Sucevii, cumpără cu 260 de taleri a cincea parte din satul Iucaș „di la Movilă” de la Șandru, Drăguș și Ion, feciorii lui Necoară, de la nepotul lor Ionașcu, feciorul Macdalinii, de la Fătu, feciorul Grozavii și Ion, feciorul lui Drăguș, partea „ci au avut moșul lor Moga și Tudora, de la tânărul Ștefan vod<ă>”. Isac Balica cumpără cu 280 de taleri și părțile din satul Iucaș a Zamfirei, Nastasiei, Irinei și Ioanei, fetele Nastii și a altor rudenii, moștenite de la Moga, Tudora și Hăsan, „moșul lor”, cu „dres” de la Ștefăniță cel Tânăr. Părțile cumpărate vor fi întărite hatmanului Isac Balica de Constantin Movilă în mai 1610¹².

Isac Balica, născut pe la 1580, a fost fiul lui Melentie (Leontie) și al Anei-Șcheauca, sora mitropolitului Gheorghe Movilă și a domnilor Ieremia și Simion Movilă, își petrece copilăria în Polonia unde primește indigenatul la 1607, se căsătorește cu Nastasia, fiica lui Nestor Ureche, devine stăpânul unui întins domeniu funciar, deține dregătoriile de mare vistier și hatman, sfârșește ucis în bătălia de la Cornul lui Sas din 1612, unde participase alături de Constantin Movilă împotriva lui Ștefan Tomșa, moarte urmată de cea a jupânesei Nastasia în

⁶ N. Iorga, *istoria Bisericii Românești*, București, Editura Ministerului de Culte, 1928, I, p. 218; respectiv p. 263; Idem, *Inscripții din bisericele României*, București, Atelierele grafice Socec, & Comp., II, p. 334-337; Idem, *Studii și documente*, Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva”, 1905, XV, p. 334-337.

⁷ Alexandru I. Gonța, *Mănăstirea Balica din Iași o ctitorie din veacul al XVI-lea a boierilor Buzești din Țara Românească*, în *Studii de istorie medievală*, Iași, Editura „Dosofteri”, 1998, p. 241-248.

⁸ Dan Bădărău, Ioan Caproșu, *Iașii vechilor zidiri până la 1821*, Ediția a II-a, revăzută, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2019, p. 356.

⁹ **DIR**, A. Moldova, XVII, vol. II (1606-1610), p. 57, nr. 59.

¹⁰ *Ibidem*, p. 156-157, nr. 201.

¹¹ *Ibidem*, p. 190, nr. 253.

¹² *Ibidem*, p. 293, nr. 388.

1614. Isac Balica și Nastasia nu au avut urmași. Moșiile hatmanului confiscare de Ștefan Tomșa sunt dăruite Mănăstirii Solca sau boierilor credincioși. O parte a moșiilor și satelor sunt recuperate de Miron Barnovschi și dăruite mănăstirilor Balica și Dragomirna¹³.

Nădăbaico, marele vornic al Țării de Sus, poruncește deșugubinarilor ținutului Neamț la 17 februarie 1612 să nu tulbure pentru o moarte de om „satul Iucașul, care este satul sfintei mănăstiri Galata”, moarte iertată „pentru voia sfintei mănăstiri¹⁴, poruncă reluată la 3 ianuarie <1614-1615> și de Mârzea, marele vornic al Țării de Sus”¹⁵.

Ștefan Tomșa al II-lea întărește la 9 martie 1612 egumenului Mănăstirii Sinai și ureadnicilor ei, stăpânirea vecinilor din satul lor Iucaș¹⁶ iar la 17 iulie 1612 volnicește pe egumenul de la Mănăstirea Sinai, ureadnicul și vătămanul lor din satul Iucaș, „ca să fie tari și puternici” și să oblige vecinii la ascultare „întru toate cele ce vor fi trebile sfintei mănăstiri. Iar cine nu va asculta, să aibă a-i pedepsi, ca pe niște vecini. Iar dacă și așa nu vor să asculte, pe unii ca aceștia să aibă a-i trimite legați la domnia mea”¹⁷.

Hotarul Iucașului este menționat în uricul domnului Alexandru Iliș din 27 martie 1621 prin care întărește Mănăstirii Bisericiani satul Troița cu vaduri de moară pe Cracău, dăruit de Ștefan Tomșa¹⁸.

Miron Barnovschi, nepotul de soră a hatmanului Isac Balica, întărește la 2 aprilie 1628 stăpânirea Mănăstirii lui Balica asupra satelor Ulmi, Borcești, Șivița, Mogoșești, Iucaș „cu loc de iaz și moară ... ci-au fost giurămate dintr-acela sat drept domnesc ... iar giurămate din satul acela Iucaș au fost dreaptă cumpărătură lui Isac Balica hatman. Și iarăș au dat și au miluit sfânta mănăstire” și a viilor de la Cotnari¹⁹.

Din 1663, pentru stăpânirea moșiei Iucașul, mănăstirea Balica este asociată documentar cu Mănăstirea Sfânta Vineri din Iași, marelui vornic al Țării de Jos Nestor Ureche, închinată de ctitor Mănăstirii Schimbarea la Față de la Muntele Sinai la 21 decembrie 1610²⁰.

¹³ Maria Magdalena Székely, *Doi hatmani moldoveni: Melentie și Isac Balica*, în „Magazin istoric”, Serie nouă, februarie 1994, p. 69-72; Paul Păltânea, *op. cit.*, p. 239-271.

¹⁴ **DIR**, A. Moldova, XVII, vol. III (1611-1615), p. 65, nr. 106.

¹⁵ *Ibidem*, p. 153, nr. 241.

¹⁶ *Ibidem*, p. 67-68, nr. 109.

¹⁷ *Ibidem*, p. 94, nr. 152.

¹⁸ **DIR**, A. Moldova, XVII, vol. V (1621-1625), p. 33, nr. 31.

¹⁹ **DRH**, A. Moldova, XIX (1626-1628), volum întocmit de Haralambie Chirica, București, 1969, p. 454-455, nr. 333.

²⁰ Despre Mănăstirea Sfânta Vineri a se vedea: Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național. Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974, p. 477; Nicolae Iorga, *Două hrisoave domnești pentru M-rea Mărgineni închinată Muntelui Sinai* în „Analele Academiei Române”, *Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tom. XVII (1935-1936), p. 3-10; **DIR**, XVII, A. Moldova, II, p. 336-338; Ioan Caproșu, Petronel Zahariuc, *Documente privitoare la istoria orașului Iași* (în continuare *Documente Iași*), volumul I, *Acte interne (1408-1660)*, Iași, Editura „Dosoftei”, 1999, p. 126-131, nr. 394; Maria Magdalena Székely, *Note despre bisericele Sf. Vineri și Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul din Iași*, în „Studii și Materiale de Istorie Medievală”, XIX, 2001, p. 31; Adrian Marinescu, *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai și legăturile ei cu Țările Române. Perspectivă istorico-patristică*, București, Editura Sofia, 2009, p. 267-291; Aurica Ichim, *Trei biserici ieșene dispărute: Dancu, Sfânta Vineri și Sfântul Ilie. Catagrafiele averilor secularizate la 1863*, în „Monumentul”, XII, Partea a 2-a, *Lucrările Simpozionului Național Monumentul – Tradiție și viitor*, Ediția a XII-a, Iași-Chișinău, 2010, volum coordonat de Lucian-Valeriu Lefter, Aurica Ichim și Sorin Iftimi, Iași, Editura

Eustratie Dabija, împreună „cu cei patru sfinți părinți moldovenești: chir Sava arhiepiscop și mitropolit al Sucevei și chir Dosoftei episcop de Roman, și chir Theofan episcop de Rădăuți și chir Serafim episcop de Huși și cu dorința întregului nostru Sfat, boierii noștri moldoveni” miluiește și întărește la 16 aprilie 1663 mănăstirile „Sfânta Vineri din târgul Iașilor pe care a zidit-o și a făcut-o Nistor Ureche vornic și altă mănăstire pe care a făcut-o Melentie hatman care se cheamă Galata de Jos unde este hramul Sfântului Arhanghel Mihail și Gavriil și în afară de asta ambele două mănăstiri sunt două metoace la marea și preaslăvită în toată lumea mănăstire de pe Muntele Sinai unde este hramul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu împreună cu focul nestins unde sunt moaștele Sfintei mare mucenițe Ecaterina” cu: „un loc pe care îl are sfânta noastră mănăstire al lui Balica lângă sfânta mînăstire cu două trei case și un loc de la porțile orașului de danie și miluire de la Petru voievod din uric de miluire și din uric de miluire și dăruire și de întărire și de la Radu vodă de unde este în semne acel hotar al sfintei mănăstiri din vale și până la porțile orașului ale lui Nicoară. Iar de acolo în sus până la marele drum al Scânteii dincolo de pârăul Galata și dincolo de moara mănăstirii Socola. Iar din pădure și până la Cetățuie și unde curg apele spre mănăstire. Acesta este întreg hotarul. Și întru aceea dăm și întărim sfintei mănăstiri ambele pentru ocinile și deadinile sate și vii și robi ȱigani pe care le are sfânta mănăstire ambele pentru danie și miluire din acte pe care ni le-a arătat Haim, satul Ulmii cu vecini și cu iaz și cu mori pe Bahlui care este în ținutul Hârlăului și cu venitul domniei mele de pe muncă, pentru iliș și sulgiu și pentru armată și pentru două sute de oi de goștină care este din venitul domniei mele și de pe cincizeci de stupi de albiți desetina din venitul domniei mele și de cincizeci de porci de goștină, de asemenea din venitul domniei mele pe toți anii care acel sat a fost domnesc ascultător de ocolul târgului Cotnari și este o danie și miluire de la Petru voievod din uricul său și uricul de întărire de la Ieremia ca să-i fie și din partea domniei mele sfintei mănăstiri cu tot venitul. **Și de asemenea dăm sfintei mănăstiri un alt sat, Lucașul cu loc de iaz și moară care se află în ținutul Neamț, care a fost jumătate de sat**

„Doxologia”, 2011, p. 418-420; Idem, *Cum a fost dăruit un monument istoric: Mănăstirea Sf. Vineri din Iași*, în „Monumentul”, V, *Lucrările Simpozionului Național Monumentul – Tradiție și viitor*, Ediția a V-a, Iași, 2004, volum coordonat de Silviu Văcaru și Aurica Ichim, p. 145-151; Costin Clit, *Unele considerații privitoare la proprietățile Mănăstirii Sfânta Vineri din Iași – Moșia Puntîșeni, ținutul Tutova – Documente inedite*, în „Monumentul”, XXI, *Lucrările celei de-a XXI-edii a Simpozionului Internațional Monumentul – Tradiție și viitor*, Iași, 2019, Volum coordonat de Lucian-Valeriu Lefter și Aurica Ichim, Iași, Editura Doxologia, 2020, p. 59-171.

ascultător de târgul Piatra și a fost de danie și vislujenie lui David postelnicul, iar după moarte au dat și au miluit sfânta mănăstire pentru sufletul lui David postelnic. Și l-a scris în sfântul mare pomelnic. Iar jumătate din acel sat Iucaș a fost cumpărătură lui Isac Balica hatman. Și iarăși a dat și a miluit sfânta mănăstire. De aceea ca să-i fie sfintei mănăstiri cu tot venitul. Și întru aceea, de asemenea, dăm și întărim sfintei mănăstiri un alt sat cu nume Șivița cu bălți de pește și cu vii care sunt în ținutul Covurlui. Care acel sat Șivița este danie și miluire a sfintei mănăstiri de la Ceacărul, iar lui i-a fost cumpărătură cu tot venitul. Întru aceea de asemenea dăm și întărim sfintei mănăstiri un alt sat Borcești pe Ciorna cu lor de mori și cu prisăci. Și încă să aibă să-și facă cât vor reuși pe acea apă care se află în ținutul Soroca. Care acel sat mai înainte a fost a lui Isac Balica hatman dreaptă ocină și deadină lui nepotului său Barnovschi și Moise Movilă. Și ei au miluit sfânta mănăstire a lui Balica cu acel sat. De aceea ca să-i fie sfintei mănăstiri cu tot venitul. Și întru aceea, de asemenea, dăm și întărim sfintei mănăstiri un alt sat pe nume Heciul în ținutul Soroca pe râul Răut cu loc pentru iaz cu mori în acel râu cu tot hotarul. Care acel sat au dat și au miluit sfânta mănăstire Gavriil Movilă și Ioan Movilă voievozi și a fost cumpătură nepoților și lui Isac din ispisocul lor. Prin urmare, să-i fie sfintii mănăstiri cu tot venitul. Și de asemenea dăm și întărim sfintii mănăstiri trei fălci de vie în Cotnari în Dealul Laslău care îi este danie și miluire sfintii mănăstiri de la Savin Prăjescul vornic și Dumitrașco Șoldan vornic și Iordachi visternic și Pătrașco Ciogolea logofăt, nepoții lui Balica hatman. Care acele vii au fost ale lui Balica de cumpărătură. Prin urmare ca să-i fie mănăstirii cu tot venitul. Și de asemenea, dăm și întărim svintii mănăstiri o falcă de vie care este în târgul Iași în Dealul Ursulea care este danie și miluire sfintii mănăstiri a lui Balica de la Necula Grecul și de la fratele lui, Iane, și au fost ei datori sfintii mănăstiri cu șaizeci și opt taleri de argint. De aceea, ca să-i fie sfintii mănăstiri cu tot venitul. Și sunt toate ocinile și viile ale sfintii mănăstiri a lui Balica, Galata de Jos și viile mai sus pomenite. Și întru aceea de asemenea, dăm și întărim sfintii mănăstiri Sfânta Vineri satul pe numele Procelnici cu vecinii ce sunt pe Jijia în ținutul Iașilor cu vaduri de mori în râul Jijia care acel sat au dat și au miluit mănăstirea Sfânta Vineri ctitorul sfintii mănăstiri Ureche vornic, iar lui i-a fost cumpărătură de la Antemia cneaghina lui Bucium vornic și de la nepoți Saul cel Bătrân și Procelnic cu 500 de taleri bătuți. Și de asemenea, a cincea parte de sat Cozmeștii, pe Jijia în ținutul Iașilor cu vad după podul plutitor la râul Prut care acea a cincea parte este lângă hotarul Procelnicilor de Jos care este dreaptă cumpărătură, de asemenea, lui Nistor Ureche de la Gligor Saul și Saul cel Bătrân cu 80 de taleri de argint. Și acea a cincea parte se hotărniceste cu hotarul Procelnicilor și a fost stâlpit împreună cu Procelnicii până la hotarul de sus și de jos. Și l-a hotărât la început Bucium vornic și Golăe logofăt și Murgu vornic și Ionașco Cehan și Alexa și Vasile Roșca vornici de poartă și Apostol uricar și mai apoi s-a hotărât și s-a stâlpit mai înainte de domnia mea pe unde arată actul călugărilor și de la început în partea de jos s-a pus stâlp pe malul Prutului mai sus de Hameiuși. Al doilea stâlp la gârla Cocoroaie unde trece drumul peste gârla Cocoroaie și unde trece drumul de la Poiana lui Micu. Al treilea stâlp la Gârla Cocoroaie în Jijia dinspre sud. Iar de acolo înainte prin câmpie la al patrulea stâlp la

piscul cel mare și înainte pe deal la un buor vechi. Și apoi până la hotarul târgului Iași, iar alte semnte dinspre partea de sus dinspre iazuri până la Fântâna Mare, iar de acolo deasupra izvorului de jos până la Podul lui Ciolan până dă în Jijia, alt stâlp mai jos de Grozoaia. Alt stâlp dă în Hărmănești. Acesta este hotarul Procelnicilor cu a cincea parte din Cozmești. Prin urmare ca să-i fie sfintii mănăstiri din partea domniei mele cu tot venitul. Și de asemenea satul Ciurlîții cu vad după podul plutitor, la Prut, în ținutul Iași. Și de asemenea satul Băltenii, și Verdeșenii în ținutul Iași, care acele trei sate le-au dat mănăstirii Sfânta Vineri Nistor Ureche vornic. Prin urmare ca să-i fie sfintii mănăstiri cu tot venitul și de asemenea satul Socacii pe Prut în ținutul Iași cu vad de moară pe râul Prut care acel sat este dreaptă danie și miluire sfintii mănăstiri Sfânta Vineri de la Malcoci pârcălab și cneaghina lui Varvara, fiica lui Ieremia biv vornic, iar lui i-a fost dreaptă danie de la socrul său Ieremia vornic și a fost scris în marele pomelnic²¹ (am reprodus numai o parte a documentului).

Nacul și Ștefănia, feciorii lui Ioniță Dos din satul Lucaș, Nastasia, nepoata lor, fiica lui Vasilie, feciorul lui Ioniță Dos, nepoții lui Ion Dos, vând la 8 februarie 1664 marelui postelnic Stamatie și jupănesii lui Todosca, partea lor dreaptă de ocină și moșie Movila Lucașului din satul Lucaș - 12 prăjini din „din partea nemișască din sus” în siliștea satului, „din câmpu, și din fânață, și din pomeț, și din loc de prisăci, și dintr-ap(ă), și din tot vinitul cât să va aleage pre această parte”²². Stamatie, grec din insula Hios, numit Hioti (Hiotul) sau Sacâzlea (Sacazliul), poliglot, politician, diplomat, sol domnesc²³, a fost căsătorit cu Tudosca, fiica medelnicerului Dumitru Boul²⁴.

Gheorghe Duca întărește la 8 aprilie 1669 Mănăstirii Sfânta Vineri din Iași, „zidită de răposatul Nistor Ureche vel vorn(ic)” și Mănăstirii Galata, „zidită de Melentie Balica hatma(n)”, ambele închinat la Mănăstirea Schimbarea la Față de la Muntele Sinai, satele: Verejeni, Heciul, ținutul Soroca, „cumpărătură de la Isac Balica hatma(n)”, Gligeni peste Prutu, ținutul Iașilor, Ulmii, „și satul Lucașul, cu loc de heleșteu și de moară, din țin(utul) Neamțului ... giumătate dintr-acela domnesc, la ocolul Pietrii, ... danie și miluire lui david post(elnic) de la Ieremie v(oie)vod. Iar David post(elnic) au miluit sfânta monastire lui Balica, iar jumătate dintr-acel sat Iocaș au fost dreaptă cumpărătură lui Isac Balica hat(man) și au miluit la sfânta monastire”; Șivița, ținutul Covurlui, Borcești pe Ciorna, ținutul Soroca, Procelnicii pe Jijia, Cozmești pe Jijia, Ciurlinții, cu vad de pod în Prut, Socani, ținutul Iași, Puntîșeni, ținutul Bârladului, Mogoșăști, „ce sânt supt Codru”, a treia parte din

²¹ Biblioteca Academiei Române, Peciți, 381; Traducerea fragmentului din limba slavă aparține domnului Valentin Constantinov din Chișinău, căruia îi mulțumim și pe această cale; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Maria Dogaru, *Tezaur sfragistic românesc. II. Sigiliile emise de Cancelaria domnească a Moldovei (1387-1856) / Trésor sfragistique roumain. II. Les sceaux émis par la Chancellerie princière de la Moldavie (1387-1856)*, București, Ars Docendi, 2006, p. 59;

²² Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLIV/102.

²³ Sergiu Bacalov, *Boierimea Țării Moldovei la mijlocul secolului al XVIII-lea începutul secolului al XVIII-lea (Studiu istorico-genealogic)*, Chișinău, 2012, p. 345.

²⁴ *Ibidem*, 357.

satul Rogojăni, ținutul Covurlui, vii la Cotnari, Șorogari, Iași, Huși-Dric, cu vecini, heleștee, vaduri de mori, vii, țișani și acordarea unor scutiri²⁵.

Hotarul moșiei Lucaș al Mănăstirii Sfânta Vineri era împresurat la 1674 de împrejurări, realitate care atrage jalba egumenului urmată de porunca domnului Dumitrașco Cantacuzino din 5 septembrie 1674 către fostul pârcălab Constantin Bantaș pentru a cerceta și a stâlpi hotarul moșiei mănăstirii²⁶.

Antioh Cantemir volnicește pe egumenul Mănăstirii Sfânta Vineri de a percepe zeciuiala cuvenită din țarini, poieni, fânețe, prisăci, „și din tot locul și venitul, cât va hi pe moșie sventii m(ă)n(ă)stiri”²⁷.

La rândul lui, Mihai Racoviță volnicește la 16 ianuarie 1708 pe egumenul Simeon al Mănăstirii Sfânta Vineri ca „pré cine va trimite ca să fie volnic și putiarnic cu carte domniei miali, a merge la moșia” Lucașul să perceapă zeciuiala din pâine, fân, „și dintr-altéli din toate cine ce hran(ă) ar hi făcut pe acia moșie a sfintei mănăstiri, și nim(e) scutialnic să nu fie, ce de la toți să ia pe obicei”. Medelnicerul Brăescu era acuza de călugări că a „făcut pâine pe locul mănăstiri(i), și li-ai poprit 4 clăi de ordzu di a dzăci, și 3 clăi de mălai”. Mihai Racoviță îi poruncește să le dea „vinitul lor, ce li s-au cădzut”, în caz contrar era amenințat cu omul domnesc „și vei da și ciubote”²⁸.

Printre altele, părțile din Lucași sunt lăsate prin diata hatmanului Vasile Roset din 27 februarie 1767 fiului său Lăscărache²⁹. Moșia Lucașul se găsea la 1775 în proprietatea Mănăstirii Frumoasa din Iași, a cărui egumen Melentie se jeluia domniei de împresurarea făcută de aga Lăscărache Roset. Cercetarea documentelor de către veliții boieri confirmă stăpânirea agăi Lăscărache a o parte din moșia Lucașul. Grigore Alexandru al III-lea Ghica poruncește la 20 august 1775 biv vel paharnicului Matei Hurmuzachi, ispravnicul ținutului Neamț, biv vel stolnicului Ilie Eni și vornicului de poartă Gligori Beldiman să cerceteze dovezile după citirea cărții de blestem a mitropolitului, să aleagă și să hotărască părțile de moșie ale mănăstirii și agăi Lăscărache Roset, lucrări urmate de redactarea mărturiilor hotarnice pentru părțile implicate în disputa funciară³⁰.

ANEXĂ

1 februarie 8, Iași

1664 (7172)

† Adec(ă) noi, Nacul, și cu sora mia Ștefăniia, ficiorii lui Ioniți Dos din sat din Lucaș, și nepoata noastră Nastasiia, fata lui Vasilie, ficiorul lui Ioniți Dos, nepoții lui Ion Dos, scriem și mărturisim cu acestu zăpis al nostru, cum noi de bună voia noastră, de nemene voiți, nici asupriți, am vândut a noastră dreaptă ocină și moșie, din sat din Lucaș, ce să cheamă la Movila

²⁵ Ioan Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, II, *Acte interne (1661-1690)*, Iași, Editura „Dosoței”, 2000, p. 215-219, nr. 246.

²⁶ Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLV/11.

²⁷ Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLV/102.

²⁸ Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XII/276.

²⁹ Ioan Caproșu, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, VI, *Acte interne (1756-1770)*, Iași, Editura „Dosoței”, 2004, p. 671, nr. 767 (numerotat greșit 768)

³⁰ Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, III/10.

Iucașului, însă din partea nemișască din sus, ce iaste în ținutul Neamțului, din vatra satului doaăspredzeace prăjini, și prăjina câte de trei stânjeni, în săliștea satului, de curmeziș, cu optusprădzeace pământuri în Ț(a)rină, și din câmpu, și din fănață, și din pomeț, și din loc de prisăci, și dintr-ap(ă), și din tot vinitul cât să va aleage pre această parte.

Aceasta parte o am vândut dumisale lui Stamatie marelui postealnic, și giupâneasei sali Todoscăi, drept doadzăcișeapte zloți bătuți, și ne-au plătit dumnealui toți banii deplin cât mai sus scrie, 27 zloți bătuți, dinaintea dumisale Mihălașco Beldiman vornic de poartă, și Costantin Bantăș, și Costantin Buhuș biv jitnicear, și Dumitru din Bozăiani din partea Hăbășescului, și Gavril Mierăuți din Mărgineani, și Vasilie Haștea din Jidești, și Sava, fratele nostru, ficior lui Ioniți Dos, și Toader din Boziani ai Mihăileasă, și mulți oameni buni megiași de prenpregiur.

Pentru mai mare credința ne-am pus peceteile, și acești boiari martori iscălit-au. Și pre acesta zăpis să aibă a-ș(i) face dumn(ea)lui și direase domnești.

Și eu Apostol uricar am scris. Дас знает.

V ІІс, в(ъ) л(ѣ)т(ѣ) зрѣв <7172/1664> фев(р)аріе) и <8>.

† Nacul; † Ștefăniia; † Vnuc i Nastasiia.

Из, Михѣлаш Бeldиман vornик глотни <m.p.>.

† Срєсѣл vornик глотни, искал <m.p.>.

Костантин Банташ (?) <m.p.>.

† Dumitrașcu ot Bozian(i).

† Gavril ot Mărgini(ni).

† Vasilie Haștă.

† Gavril Dos.

† Toader s(i)n Mih(ă)ias.

† Mir(ă)uță.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLIV/102. Original, sigiliu mic octogonal.

† Иѡ ДѢМИТРАШКО КАТАКОЗНО ВОЕВОДА, Б(О)ЖІЮ МИЛ(О)СТІЮ, Г(ОС)П(О)ДАРЬ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОИ. Scriem domniia mea la boiariul nostru la Costantin Bantăș, ce-au fost pârcălab. Dămu-ți știre că domniei mele s-au jeluït rugătoriul nostru egumenul, și cu totu săborul de la svânta m(ă)năstiri de la Svânta Vineri, dzicându că au un hotar acolo ce s(ă) cheamă Lucașiul, și-l împresoară alte hotară de pen pregiur, de-l pișcă de toati părțile.

Pentr-a(ceasta) (?) deaca veț(i) vedea cartea domniei mele, iar dumneata să mergi acolo să strângi oameni buni de penpregiur megiiși și oameni bătrâni ce vor ști pe unde au fost hotarul cel bătrân, și să socotești, și pe direasă ce vor avea, și deaca vei găsi hotarul cel drept, să pui și stâlpi penpregiurul acelu hotar a sventei m(ă)năstiri ce s(ă) cheamă Lucașiul.

Și deaca vei așadza treaba hotarului, să faci o mărturie de la dumneata, să ne dai știre. Aceasta scriem.

V Иѡ, Л(Ѣ)Т(О) *ЗРПГ <7183/1674> сеп(темвріе) ѿ <5>.

† ГАЛАМ Г(ОС)П(О)Д(И)НЪ ВЕЛАА <† Înсуși domnul a poruncit>.

МИРОН ВЕЛ ВОРНИК <Miron vel vornic> <m.p.>.

БѢ НЕВИТ(НОСТИ) ВЕЛ ЛОГОФЕТ <Nefiind marele logofăt>.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLV/11. Original, difolio (300x250 mm), sigiliu rotund imprimat în chinovar.

3

august 24, Iași

1696 (7204)

† Иѡ АНТИѠХ КОСТАДИН ВОЕВОДА, Б(О)ЖІЮ МИЛ(О)СТІЮ, Г(ОС)П(О)ДАРЬ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОИ. Dat-am carte(a) domnii meli rugătoriului nostru egumenului de Sânta Veniri, și pe cini va triimiti cu carte(a) domnii meli, să hie volnic a merge la sat la Lucași, ci-i la ținutul Ne(a)mțului, și s(ă) ia de a dzece din țarin(i), din poi(e)ni, și din fânaț, și din prisăci, și din tot locul și venitul, cât va hi pe moșie sventii m(ă)n(ă)stiri, și nim(e) să nu ste(a) înpotriva cărții domnii meli, iar cini ar ave ceva a răspunde, să vie de faț(ă) și să-și aduc(ă) și dresili.

V Иѡ, Л(Ѣ)Т(О) *ЗСА <7204/1696> АВ(ГЪСТ) КД <24>.

ВЕЛ ЛОГ(О)Ф(Е)Т <Vel logofet>.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XLV/102. Original, difolio (300x200 mm), sigiliu rotund imprimat în chinovar.

4
ianuarie 16

1708 (7216)

† Иѡ Миѡан Раковницѣ) воевода, Б(о)ж(і)ю миа(о)ст(і)ю, г(о)сп(о)дарѣ Земли Молдавскѡи. Dat-am carte domniei miali rugătorului nostru lui Simeon egumenului de la Sfânta Mănăstiri Sfânta Viniri din Iași, și pré cine va trimite ca să fie volnic și putiarnic cu carte domniei miali, a merge la moșia sfintei mănăstiri la Lucașii, de la ținutul Niamțului, și să aibă a lua de-a dzăci din fân, și din pâine, și dintr-altéli din toate cine ce hran(ă) ar hi făcut pe acia moșie a sfintei mănăstiri, și nim(e) scutialnic să nu fie, ce de la toți să ia pe obicei.

Așijdéri și dumn(ea)ta medelniciar Brăiascule jăluir(ă) călugării pe cum ai făcut pâine pe locul mănăstiri(i), și li-ai poprit 4 clăi de ordzu di a dzăci, și 3 clăi de mălai. Deci de ai făcut așa, nu ți s-au cădzut. Pentru acéia dacă vei vedea carte(a) domniei miali iar dumn(ea)ta să li dai vinitul lor, ce li s-au cădzut, că de a mai vini jalobă cum nu li-ai dat, a merge om domnescu de li-a plini, și vei da și ciubote, într-alt chip n-a hi. Și ori la cin(e) ar hi avându a lua de dzăci, volnici să fie să ia deplin, și nim(e) să nu ste înprotiva cărții domniei miali.

V Иѡс, л(ѣ)т(о) *зсѣѣ <7216/1708> гел(ар)іе ѿ <15>.

Deadiul vel spăt(ar), nehiind vel log(o)f(e)t.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, XII/276. Original, difolio (290x205 mm) sigiliu rotund imprimat în chinovar.

5
august 20

1775

† Иѡни Григоріе Алезандрѣ) Гика в(о)евда, Б(о)ж(і)ю миа(о)ст(і)ю, г(о)сп(о)дарѣ Земли Молдавскѡи. Scriem domnie mia la credincioș(i) boerii domnii mele, dum(nea)v(oastră) Matei Hurmuzachi biv vel pah(arnic), isprav(nic) de țin(u)t(ul) Niamțului, i Ilie Eni biv vel stol(ni)c.

Facem știre că domnii mele au dat jalbă cuvios rugătoriul nostru Meletie, egumenul de la Mănăstirea Frumoasa de aicea di(n) Iaș(i), arătând că are mănăstirea Frumoasa o moșie la acel țin(u)t al Niamțului, anume Iucașul, dar fiindu că are și dum(nealui) aga Lăscărache Roset parte într-acea moșie Iucașul, iar fi înpresurând și parte(a) mănăstirii, cu care jalbă fiind întâi rânduîț(i) la dum(nealor) veliții boeri de-au cercetat scrisorile ce-au arătat și o parte și alta, s-au dovedit precum că într-acea moșie Iucașul are și dum(nealui) aga Lăscărache parte.

Și cerându numitul egum(e)n ca să i să aliagă partea mănăstirii de cătră parte(a) dumisale agăi, iată că scriem și vă rânduim pe dum(nea)v(oastră) dinpreună și cu Gligori Beldiman vornicul de poartă, să mergeț(i) la numita moșie, și strângând pe toț(i) înpregiurașii după scrisori și alte dovezi ce va arăta și o parte și alta, cum și după stăpânire, cetindu-s(e) și carte de blăstăm ce s-au făcut de la preosfinția sa părintele mitropolitul, în frica lui D(u)mnezeu și cu bună dreptate să alegeți și s(ă) hotărâți parte(a) de moșie a mănăstirii de cîtră parte(a) dumisale agăi, stălpindu-o și cu pietri hotară, după care alegere și hotărâtură ce veț(i) face, să daț(i) mărturiia dumilorvoastre și la mâna egumenului, și la mâna dumisale agăi, în care mărturie să iscăliți atât dum(nea)v(oastră), cât și alții carii să vor tâmpla la hotărât.

Care mărturie să s(e) trimită aicea ca să s(e) cercetezi de dum(nealui) vel log(o)f(e)t, și aflându-se făcute cu cale și cu dreptate, să li s(e) dea și întăritură de la domnie mia. Aceasta scriem.

* ⲁⲱⲩⲉ <1775> ⲁⲅⲓⲣⲥⲧⲧⲩ ⲕⲏ <20>.
Прочит вел лѡг(о)ф(е)т.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, III/10. Original, difolio (350x220 mm), sigiliu imprimat în chinovar.

*

Bibliografie selectivă

I.Documente inedite

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, III/10; XII/276; XLIV/102; XLV/11, 102; Biblioteca Academiei Române, Pечеți, 381.

II.Documente edite

Caproșu, Ioan, Zahariuc, Petronel, *Documente privitoare la istoria orașului Iași* (în continuare *Documente Iași*), volumul I, *Acte interne (1408-1660)*, Iași, Editura „Dosoftei”, 1999;

Caproșu, Ioan, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, II, *Acte interne (1661-1690)*, Iași, Editura „Dosoftei”, 2000;

Idem, *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, VI, *Acte interne (1756-1770)*, Iași, Editura „Dosoftei”, 2004;

Clit, Costin, *Unele considerații privitoare la proprietățile Mănăstirii Sfânta Vineri din Iași – Moșia Puntîșeni, ținutul Tutova – Documente inedite*, în „Monumentul”, XXI, *Lucrările celei de-a XXI-ediiții a Simpozionului Internațional Monumentul – Tradiție și viitor*, Iași, 2019, Volum coordonat de Lucian-Valeriu Lefter și Aurica Ichim, Iași, Editura Doxologia, 2020, p. 59-171;

Documente privind istoria României, A. Moldova, XVI, vol. I (1501-1550), București, Editura Academiei Republicii Populare România, 1953;

Documente privind istoria României, A. Moldova, XVII, vol. I (1601-1605), București, Editura Academiei Republicii Populare România, 1952;

Documente privind istoria României, A. Moldova, XVII, vol. II (1606-1610), București, Editura Academiei Republicii Populare România, 1953;

Documente privind istoria României, A. Moldova, XVII, vol. III (1611-1615), București, Editura Academiei Republicii Populare România, 1954;

Documente privind istoria României, A. Moldova, XVII, vol. V (1621-1625) București, Editura Academiei Republicii Populare, România, 1957;

Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, I (1384-1448), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, Editura Republicii Socialiste România, 1975

Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, XIX (1626-1628), volum întocmit de Haralambie Chirica, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969;

Iorga, N., *Studii și documente*, Buucerești, Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva”, 1905, vol. XV;

Idem, *Inscripții din bisericele României*, București, Atelierele grafice Socec, & Comp., 1908, II;

Idem, *Două hrisoave domnești pentru M-rea Mărgineni închinată Muntelui Sinai* în „Analele Academiei Române”, *Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tom. XVII (1935-1936), p. 3-10;

Szemkovics, Laurențiu-Ștefan, Dogaru, Maria, *Tezaur sfragistic românesc. II. Sigiliile emise de Cancelaria domnească a Moldovei (1387-1856) / Trésor sfragistique roumain. II. Les sceaux emis par la Chancellerie princière de la Moldavie (1387-1856)*, București, Ars Docendi, 2006;

III. Lucrări, studii și articole

Bacalov, Sergiu, *Boierimea Țării Moldovei la mijlocul secolului al XVIII-lea începutul secolului al XVIII-lea (Studiu istorico-genealogic)*, Chișinău, 2012

Bădărău, Dan, Caproșu, Ioan, *Iașii vechilor zidiri până la 1821*, Ediția a II-a, revăzută, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2019;

Gonța, Alexandru I., *Mănăstirea Balica din Iași o ctitorie din veacul al XVI-lea a boierilor Buzești din Țara Românească*, în *Studii de istorie medieval*, Iași, Editura „Dosoftei”, 1998, p. 241-248.

Ichim, Aurica, *Trei biserici ieșene dispărute: Dancu, Sfânta Vineri și Sfântul Ilie. Catagrafiile averilor secularizate la 1863*, în „Monumentul”, XII, Partea a 2-a, *Lucrările Simpozionului Național Monumentul – Tradiție și viitor*, Ediția a XII-a, Iași-Chișinău, 2010, volum coordonat de Lucian-Valeriu Lefter, Aurica Ichim și Sorin Iftimi, Iași, Editura „Doxologia”, 2011, p. 411-424;

Idem, *Cum a fost dărâmat un monument istoric: Mănăstirea Sf. Vineri din Iași*, în „Monumentul”, V, *Lucrările Simpozionului Național Monumentul – Tradiție și viitor*, Ediția a V-a, Iași, 2004, volum coordonat de Silviu Văcaru și Aurica Ichim, p. 145-151;

Iorga, N., *Istoria Bisericii Românești*, București, Editura Ministerului de Culte, 1928, vol. I;

Marinescu, Adrian, *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai și legăturile ei cu Țările Române. Perspectivă istorico-patristică*, București, Editura Sofia, 2009;

Pălănea, Paul, *Hatmanul Isac Balica și moșiile sale*, în „Arhiva Genealogică”, VII (XII), 2000, 1-4, p. 239-271;

Stoicescu, Nicolae, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național. Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974;

Székely, Maria Magdalena, *Doi hatmani moldoveni: Melentie și Isac Balica*, în „Magazin istoric”, Serie nouă, februarie 1994, p. 69-72;

Idem, *Note despre bisericile Sf. Vineri și Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul din Iași*, în „Studii și Materiale de Istorie Medievală”, XIX, 2001, p. 31-38.

ANEXE

Hrisovul lui Eustratie Dabija din 16 aprilie 1663

